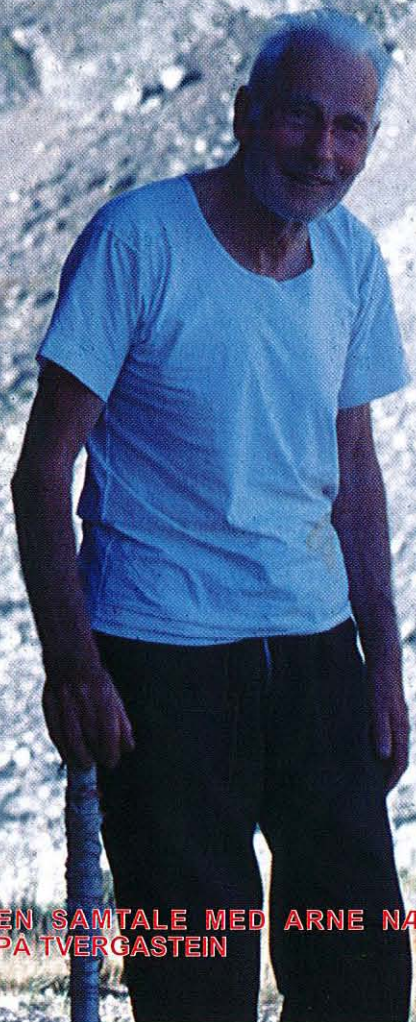

STEIN

NORDISK
MAGASIN FOR
POPULÆRGEOLOGI

EN SAMTALE MED ARNE NÆSS
PÅ TVERGASTEIN

GRØNLAND

HARDANGERVIDDA

STEINTREFFET
PÅ EIDFOSS

PORTRETET
INGEMAR JOHANSSON

Juli - september 1999
26. ÅRGANG - NR. 3
LØSSALG KR. 45,-

Mineralientage '99

München 29. - 31. Oktober

Årets tema:
Tvillingdannelser

De 36. internasjonale
Fag og salgsmesse
Sted: Neue Messe München
Hall C3, B3 + B2

Salgsutstilling
Daglig kl. 9 - 18
29. Oktober
Forhandler og fagdag
30./31. Oktober
Publikumsmesse

Mineraler
Edelstein
Krystaller
Smykkestein
Samlertilbehør
Dataprogramvare
Litteratur
Verktøy

Europamessen for de vakre steiner

Mineralientage München
Postfach 13 61
D-82034 Oberhaching

Messekatalog:
 0 89 - 613 47 11
Fax 0 89 - 613 54 00

<http://www.mineralientage.de>

STEIN Nr. 3 1999 26. Årgang

Utgitt av Norske Amatørgjeologers Sammenslutning
i samarbeid med Sveriges Amatørgjeologers Riksförbund

Innhold

- 3 Redaksjonelt
- 4 Gir bort unik steinsamling
- 6 Steinprat med Arne Næss på Tvergastein
- 10 En begivenhetsrik helg på Eidsfoss
NAGS - treffet 1999
- 14 Steinmesse i Hamburg
- 16 To huvud er bedre enn eit
- 18 Porträttet: Ingemar Johansson
- 21 Debatt - Hvor går vi fra nå??
- 22 Til Dyrfonni
- 30-31 Stein og ustein i dagligskrift
- 32 Menneskenes land

Redaksjonen avsluttet 20. september 1999

Redaksjonelt

Magasinet STEIN AS er nå en realitet. Beskjed fra Brønnøysundregisteret kom i august.

Vi takker foreningene og de andre aksjonærene for rask tilbakemelding på tilsendte skjemaer. Vi vil også takke revisjonsfirmaet Horwath & Horwath for innsatsen og "Brønnøysund" for god service.

Arbeidet i styret går greit og redaktøren vil særlig takke styremedlemmene for de bidragene til STEINs spalter som vi bringer i dette nummer. Dette er jo ikke styremedlemmenes naturlige oppgave, men det var imidlertid påkrevet nå og peker henimot den nødvendige og snarlige endringen som vil skje i STEINredaksjonen. Det kan også være en liten pekepinn til de foreningene som har aksjer, ja de andre også selvsagt, om at de bør bringe til vårt kjennskap når noe interessant, morsomt, spennende eller nytt skjer/blir funnet der ute, - eller inne.

Vi har ikke noe nytt å bringe i så måte, det er dårlig, det kan være vår egen skyld, men i rettferdighetens navn; vi rår ikke over en stab med oppsøkende journalister. Så om ingen kommer

opp med noe nytt vil jeg i neste nr. fortelle om den dagen i september i år da jeg for 118.

gang fant et ikkegjennomskinnelig røyk-kvartskrystall 1,4 cm lang inne på skauen i en veiskjæring.

Kjære folk, dere eier dette bladet, hjelp oss å få det bedre. ghw/red.

Gir bort unik steinsamling

Av Bjarne Solberg - Haugesunds Avis

*Tysvær kulturstyre
har takket enstemmig
ja til gaven fra Henry
Østerlid i Yrkje.*

- Hadde vi ikke takket ja til den fantastiske steinsamlingen, ville vi ikke vært oppegående, ler formann i kulturstyret, Reidun Lunde. Samtlige i styret svedde av begeistring, og vi skal sørge for at den store steinsamlingen til

Henry Østerlid skal få en flott plassering og «innramming» i den nye idretts- og svømmehallen på Tysværtunet. Personlig har hun ikke sett samlingen som har høstet gjetord fra dem som har sett den hjemme hos Østerlid i Yrkje.

Fisker og bonde

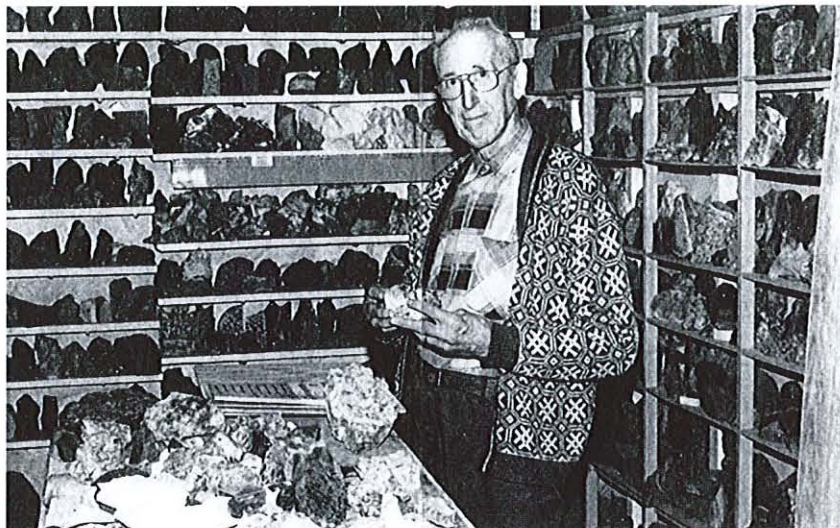
72 år gamle Henry Østerlid har livnært seg som gårdbruker, men mest som fisker i Yrkje. Han forteller til Haugesunds Avis at han i dag er alene etter at kona døde for noen år siden.

- Interessen for å samle sjeldne steinarter, startet i 1985. Vi var på en tur i Dalen i Telemark, og jeg fikk et hint om å ta en titt på steinmassene fra gruvene på stedet. Jeg fikk et steinhefte som jeg studerte, og for å gjøre en lang historie kort, kom jeg hjem til Yrkje med 216 kilo stein i bagasjerommet.

Steinkurs

To år senere meldte Østerlid seg på et steinstudie-kurs i Haugesund, og dermed var grunnlaget lagt for å etablere foreningen Haugaland Geologiforening.

- Nå var interessen glødende, og både jeg

og kona fikk mange venner på grunn av denne hobbyen, sier Henry Østerlid.

Det er nede i kjelleren i huset sitt han har stilt ut samlingen sin. Mer enn tusen personer har vært på besøk og sett de 2.730 ulike steinartene som er sirlig plass i kjellerhyllene.

- Alle steinene er katalogisert og det er faktisk bare noen få år ter jeg ikke har klart å finne ut av Steinene har jeg samlet ved all anledninger siden 1985, men jeg har hatt god hjelp av venner og kjente, sier samleren som har steiner fra mer enn 30 land.

- Jeg har samlet i Norge og i Sverige, mens resten er gitt meg av andre som har reist rundt om i verden, sier Østerlid.

- Nå vil du kvitte deg med alt sammen?

- Ja, jeg har ingen etter meg som kan ta vare på en slik stor samling. Derfor har jeg bestemt meg for å gi samlingen til Tysvær kommune, og det er gledelig at nå vil enda flere mennesker få ta del i steinsamlingen.

Kommunen får den helt gratis. For meg har det vært en fantastisk hobby, sier 72-åringen i Yrkje.

ODDESTEMMEN STEINSLIPERI

4735 Evje - Setesdal

tlf. 37930161

-fine handlagede steinsmykker

-gaver i norsk stein

-norske mineraler

-råstein til steinsliping

-handslippte cabochoner

-sliperibesøk

ÅPENT HELE ÅRET, 2 KM NORD FOR EVJE, VEIEN MOT GAUTESTAD

NYHET!! fra 1. juni overtok vi steinbutikken i **Stryn!**

STEINHUSET

- 50 m til høyre for turistkontoret

-stor utvalg av steinsmykker og gaver i eklogitt

-norske mineraler

ÅPENT FRA CA. 1. JUNI TIL CA. 15. SEPTEMBER

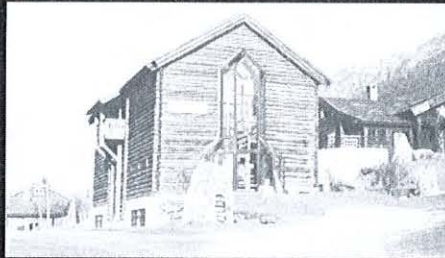
Ta steinhandelen i våre forretningsR i Lom eller Lillehammer, ope heile året
mykje nytt og spennande frå årets kjøperunder, ring - eller skriv oss - vi sender gjerne liste!

Jossheim Steinsenter

2633 Lom

Tlf: 61211460

Fax: 61211101

Fjell Noreg

Storgt. 46

2000 Lillehammer

Tlf: 612263466

NORSK STEINSENTER

STRANDGATEN, 4950 RISØR. TLF. 37 15 00 96 FAX. 37 15 20 22

SMYKKEFATNINGER EKTE
OG UEKTE
CABOCHONER OG TROMLET
STEIN I MANGE TYPER OG
STØRRELSER
FERDIGE SMYKKER
GAVEARTIKLER
KLEBERSTEINSARTIKLER
ETC, ETC.
ENGROS

VI SENDER
OVER HELE LANDET

STEINSLIPERUTSTYR
GEOLOGIVERKTØY
UV-LAMPER
FOLDEESKER
VERKTØY
RÅSTEIN
BØKER
TROMLEMASKINER
ETC, ETC,
DETALJ

Steinprat med Arne Næss på Tvergastein

"Hvis en engel kom inn gjennom mitt vindu en natt, ville jeg først tro det var en venn som spøkte. Deretter ville jeg undersøkt vingenes feste. Etter 20 minutter ville jeg tro på engler, et evig liv og slå følge."

Arne Næss til NTB

Arne Næss sin hytte på Tvergastein, tett oppunder Hallingskarvet, fremstår som

en utpost i det sydnorske fjellandskapet, 1500 m meter over havet, med ca 3 timers

gange fra Ustaoset. Noen vei fører ikke opp her! Dette må være en av de mest værutsatte hytter i Norge, og tidvis bestemmer vinden at det er håpløst å befinne seg uten-dørs.

Men fortsatt i dag, 62 år etter hyttas oppførelse, fremstår den som nybeiset og overhalt, takket være Tvergasteinstiftelsen og kjente og ukjente venner av Tvergastein. Hytta kan i klarvær sees fra Ustaoset.

Kommer man innenfor vil man umiddelbart føle seg hensatt til en annen tid, - her er ingen "bequemelighetsteknologi" eller moderne hjelpemidler innført, ei heller parkettgulv! Her er ingen ting kastet eller byttet ut, og tak, vegger og interiør er preget av tidens patina. Her er man isolert, med totalt fravær av alle kommunikasjonskilder. Uten radio, TV, bærbar PC, telefon, CD, video, strøm eller aviser. Her er man overlatt til seg selv og må klare seg med enkle midler.

"Jeg har overraskende ofte vært ledet av sterke følelser. Det gjelder tall, abstrakte emner og til naturen."

På latin står det over en dør; ” her sies ingen tomme ord”.

Stedet er vel egnet for filosofering, meditasjon, konsentrasjon og fordypelse.

Og her befinner seg blant annet en unik boksamling om og av de fleste filosofer, på engelsk, tysk, fransk, latin osv. Om asiatick/østens filosofi, buddhisme, om indianske kulturer, hinduisme, nytestamente på gresk, hebraisk, sanskrit, kjempeverk om sanskrit, kinesiske bøker, bøker på latin, bøker om alle naturvitenskapene, om kjemi, om høyere matematikk, sosialøkonomi, psykologi, og Goethes, såvel som Ibsens samlede verker.

Og her finner man trolig det meste om og av Spinoza og Gandhi, Næss to forbilder. Her er og et utall av ordbøker på en mengde språk, inkludert hindustani-engelsk, gresk-engelsk, japansk, tyrkisk, swahili, spansk, italiensk, gresk grammatikk osv.

Og ellers hundrevis av kjente og for meg ukjente

forfattere, såvel som National Geographical magazine, samt en rekke filosofiske tidsskrifter.

I det hele tatt, en gullgruve for en bibliofil, uansett hva man interesserer seg for.

Ellers finner vi selvsagt en mengde fjellutstyr, da vesentlig klatretau, bolter og lignende. Og for ikke å glemme, de hjemmesnekrede ergonomisk riktige skrivepulter ("sekretærer")!

Det beklagelige er imidlertid at mange fotturister fremdeles tror at hytta er et of-

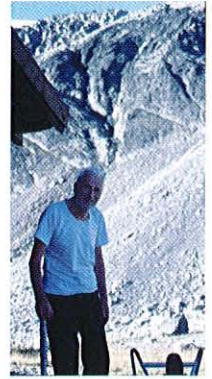
fentlig sted, eller en DNThytte, hvilket absolutt ikke er tilfelle. Dermed er det mange som inntar sin lunsj eller en pust i hytteveggen. Men aller verst er alle de nysgjerrige som på død og liv skal kikke in vinduene! Det sier seg selv at dette kan bli plagsomt, spesielt i høyseongen. Hvem skulle vel like å ha en masse mennesker i hytte- eller boligveggen? Det er jo noe som heter privatlivets fred!

Dessuten prøver Næss å bevare den sparsomme vegetasjonen rundt hytta. Det tar lang tid i dette barske klima

I boken "Gjør det vondt å tenke?" (1992) av D. Rothenburg sier han, side 86: Navnet Tvergastein betyr "kryssede steiner", og henspeiler på de skråttstilte kvartskrystallene som det var så rikelig av i ura bak hytta

og på side 16 sier Næss selv: "kombinasjonen mellom min lese-lyst og fjellet må være temmelig spesiell Jeg tror ikke jeg ble påvirket til å studere av fjellet. Jeg tror det ikke. Men det var det at jeg lærte å sette pris på alt som hadde å gjøre med levende vesener og mineraler og steiner. Steiner er viktige også å samle steiner. Jeg kunne samle sammen mange steiner, og talte dem. Det dreide seg både om litenhet og kvantitet."

og gjenopprette skadet vegetasjon.

For tredje år på rad har undertegnede vært på Tvergastein i Hallingskarvet, 1504 m meter over havet, hos filosofiprofessoren og økosen Arne Næss. Samtalene har dreid som alt fra livsfilosofi til planter og sopp og mineraler. I sitt 88. ende år er han fortsatt levende opptatt av naturvitenskapene, så også

Fra "Tvergastein petrografiske institutt". Anorganiske salter med vakre farger laget på Tvergastein i regnværperioder

stein.

Og midt i en lengere samtale om hans liv her oppe gjennom 62 år, kommer vi inn på Tvergasteinnavnet og dets betydning.

AN. "Ja - det er det da ulike meninger om."

RK. "For meg som er stein- og mineralsamler, så foreligger det en påstand (fra en herværende redaktør) om at **dvergastein*** skal være et gammelt navn for kvarts. Kanskje det navnet har vært opprinnelig?"

AN. "Ja - det er kanskje den beste løsningen. Sannsynligvis for mer enn 100 år siden, minst, - for folk som går etter sauer og sånn oppdaget kvartskrystaller og da hadde de med engang sett store flotte kvartskrystaller; og det gikk da rykter om det og det kom andre, før meg, - så mange som kom med hammer eller slegge og knuste, og da ble svært mye ødelagt. Fordi de kom ikke med utstyr tilpasset minera-

lene!"

RK. "Ja, vi ser jo spor av disse ødeleggelsene i dag."

AN. "Så da jeg kom opp her var det allerede knust fryktelig mye. Og jeg hadde jo lest litt om kvarts og sånn forskjellige mineraler; - for jeg var jo interessert. Så jeg prøvde å finne / ta vare på det som var igjen, som jeg har her (på Tvergastein). Jeg har jo det fremste hjemme; så det her er latterlig smått, - disse her.

Så - hva var det du sa det het?"

RK. "Dvergastein. Jeg har hørt det utifra kilder innenfor geologi som sier at Dvergastein skal være et gammelt navn for kvarts."

AN. "Ja, men - du skjønner - det er jo den beste løsningen. Jeg trodde det hadde noe med tverga); - på tvers å gjøre - det som er på tvers - plater, tenkte jeg.

Men det er en ennu finere løsning det derre der.

Noen mennesker blir om ikke glade, så i hvertfall vennlig innstilt overfor tall. Gjennom vinduet mitt ser jeg nå en 1/2 meter bred og tre meter lang stripe med blåklokker. Det er 79 av dem. Ikke verst i 1500 meters høyde på 60 grader nord. Noen vil kanskje synes at min angivelse "79" er litt komisk. Men den gir for enkelte et tillegg av informasjon som ikke "en hel del" eller "mange" gir. Det er mer inntryksfullt å få det eksakte tallet 79 - for noen av oss. Og ikke mindre romantisk.

Fra "Livsfilosofi - Et personlig bidrag om følelser og fornuft"

Det er da folk på setrene som vel har tatt med seg og spurt folk, da - også har de fått vite ordet Tvergastein. Visst de ikke selv visste det fra før av. Så det er jo flott!"

P.S. Forøvrig er de siste årgangene av STEIN på plass i hans bokhylle på Tvergastein, såvel som en av

de siste utgavene av "Glossary of mineral species".

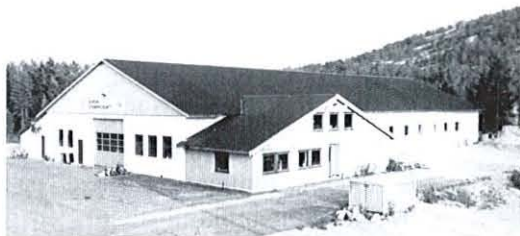
***Dvergsmie** er et gammelt navn på kvartsförekomster. En forestilte seg at her satt dvergene og laget kvartskrystaller/**dvergastein**. *ghw anm.*

Utveksling av skrifter mellom "AN" og "RK" på kontoret på Blindern

STEINBUTIKK - "Tre Nisser Steinverksted" Åpent hele året

Gaver og souvenirer
Stort lager av:
råstein
steinskiver
cabochoner
slipeemner

Et funn for steininteresserte

Produksjon,
engros,
firmagaver.
Geologiforeninger
på gruppebesøk har
rabatt i butikken

Norsk Stenprodukt a.s

N-4860 Treungen, Norway

Telefon 35 04 54 33 - Telfax 35 04 54 66

En begivenhetsrik helg på Eidsfoss

NAGS - treffet 1999

Atle Michalsen

*Foto Thor Sørlie
og Jan Strebel*

Med ønske om å skaffe noen nye stuffer til min samling av norske mineraler, dro jeg av sted til årets NAGS-treff i Eidsfoss. Forhåndsreklamen hadde gitt inntrykk av at arrangementet skulle være litt annerledes enn de siste årene. Enklere og billigere for utstillere og kanskje litt mer på oss mineralsamleres premisser. Litt spent og nysgjerrig dro jeg derfor av sted mot Eikern.

Turen fra Fredrikstad bød stort sett på regn, og det så

ikke lyst ut i horisonten da jeg var vel framme. I bilen lå teltet jeg skulle tilbringe de neste nettene i, så noe frustrert og tankefull ankom jeg arenaen for årets NAGS-treff sent fredag ettermiddag.

I Eidsfoss ble jeg møtt av noen hyggelige vakter som ønsket meg velkommen. De ga meg et informasjonsskriv

med kart over messeområdet og forklarte meg veien til "steincampen", hvor jeg hadde tenkt å slå meg ned denne helga. Steincampen var allerede erobret av mange andre steinfolk, så jeg skulle i hvert fall ikke være ensom her. Samtidig som teltet ble reist, kom sola frem, og det ble en deilig sommerkveld...

Kvelden ble brukt til steinprat og sosialt samvær med kjente og ukjente "steingale" mennesker. Det ble observert en del bytting mellom bordene, og det var også en del fint å få se fra årets funn. Personlig ble jeg fascinert av

de fine kvartskrystallene av typen Citrin en samler fra Sarpsborg hadde funnet et sted på Hurumlandet. Store og små krystaller med fin gulfarge. Prisen var det vel heller ikke noe å si på.

Sola varmet allerede godt da jeg dro ned på messeområdet lørdag morgen. I det

deilige været viste Eidsfoss seg fra sin beste side, og de fine, gamle bygninger laget en koselig ramme rundt treffet.

Utstillerne var blitt spredt på et større område. Det var mange å finne både ute og inne. Etter å ha kjøpt messepass og bonger, kunne jakten på mineralene begynne...

Allerede ved første bord fant jeg mye interessant. Mikro-stuffer av mange norske mineraler, og til og med noen som jeg manglet i egen samling. Små prøver i mikro-esker for kr 15,- pr stk. Ja, det ble vel ca 15 på meg før

jeg ga meg. Blant disse var: Danaitt, Karbonat- fluorapatitt, Manasseitt, Tengeritt-y, Osumilitt og Cookeitt.

Videre var det veldig mye fint å se på bordene. Store og små stuffer av både estetiske og mindre estetiske mineraler. Av mer fine ting som var for salg la jeg merke til:

- store stuffer med Gull i

klokker og smykker viste oss at det kun er fantasien som setter grenser for hva som kan lages i stein – hvis man har tid og evne.

En del av utstillerne var kjente, men det var også en del nye ansikter å se. Flere av disse viste seg å være vanlige samlere slik som meg, som

Av det jeg selv kunne se, var både publikum og utstillere fornøyd med treffet. Og vindkastene som av og til rotet litt på bordene til de som sto ute, var med på å skape en god gammeldags markedsstemning rundt arrangementet. Det virket

- Kvarts fra Bømlo
- Kalsitt med fantom og andre varianter fra Kjørholt gruve i Brevik
- grønn Beryll på matriks fra Kristiansand
- Prehnitt og Ametyst fra Holmestrand

Noe materiale fra fjorårets ”store” nyheter var også å se: Armenitt og Ba – Brewsteritt fra Kongsberg og Brewsteritt fra Vinstra. En del mineraler fra Langesundfjorden/ Tvedalen, Bjønndalen bruk og Eikernområdet var også til salgs. Ellers var det en del kunstnere som hadde funnet veien til treffet. Fine bilder,

hadde tatt med seg noe av det de selv hadde funnet. En del var både interessert i å bytte og å selge. Etter hvert tok jeg meg en tur i bilen og hentet noe av byttematerialet jeg hadde tatt med meg - for sikkerhets skyld. Byttingen gikk bra, og etter en liten stund hadde jeg utvekslet stuffer, funnsteder og historier med flere samlere.

Alle var ikke like interessert i det jeg hadde i eskene mine, så noe måtte kjøpes. Spesielt interessant for meg var en fin stoff med Milaritt fra Heftejern i Tørdal, som jeg kjøpte for en femtilapp.

veldig avslappet og uformelt. Foruten salg av mineraler og steinprodukter var det lodd-salg, konkurranse i steinkasting og vasking etter smykkesteiner. Hvor mange mennesker som var innom i løpet av dagen vet jeg ikke, men folk kom og gikk...

Kvelden ble avsluttet med en ”steinfest”. En middag til ”selvkostpris” med noe attåt.

Søndag var viet til foredrag og ekskursjoner. Kl 1000 startet Øyvind Juul Nilsen et foredrag om Konnerud-området geologi og mineraler. Vi fikk høre om hvordan

berggrunnen i området ble dannet og om mange av de mineralene som er funnet i området. Øyvind hadde tatt med seg en del lysbilder som illustrerte det han snakket om, og vi fikk bl. a. se en del bilder av de vanligste mineralene fra området.

Som avslutning på treffet var det lagt opp 3 turer for deltakerne, og disse startet like etter foredraget. Selv slengte jeg meg med en tur til Konnerud. En annen tur gikk til en forekomst med slipemateriell (Rhyolitt) ved Hanekleiva og den siste til en naturlig steinbro ved Eikern.

Vi var 27 deltakere som kjørte i tog til Konnerud. Etter en liten stopp i steinhaugene med masser fra den nye riksveien gjennom Mjøndalen, kjørte vi til Treholt - en av de mange gruvene på Konnerudkollen. Her fant vi små krystaller av Magnetitt, Epidot og Andraditt. Mye av materialet lå i kalsittlinser og fine krystaller kunne derfor syres ut ...

Etter en times tid bar det videre til noen tippauger lenger oppe i åsen. Her kunne vi finne mange av de sekundærmineralene vi hadde hørt om tidligere på dagen.

Vi banket ivrig og Ørnulf Nordli, som var guide, hadde en stri tårn med å hjelpe oss med å bestemme de ulike mineralene som ble funnet. Mye var så smått at det måtte brukes lupe for å se krystallene. Mange små druse-rom ble derfor pakket møysommelig i sekken for senere undersøkelse under mikroskopet hjemme. Hva som ble funnet har jeg ikke den fulle oversikten over, men selv fant jeg krystaller av lysegrønn Fluoritt, Aurichalcitt, Malakitt og noen som jeg ikke har klart å bestemme. Området var fullt av små gruver, så det var nok av steinhauger å lete i. Etter en liten privat tur i området forlot jeg Konnerudkollen, som en av de siste deltakerne, litt ut på ettermiddagen.

Årets NAGS-treff ble for meg en ensidig positiv opplevelse, og det hadde vært interessant å høre hvilke tanker arrangøren selv satt igjen med. Personlig håper jeg at dette kan

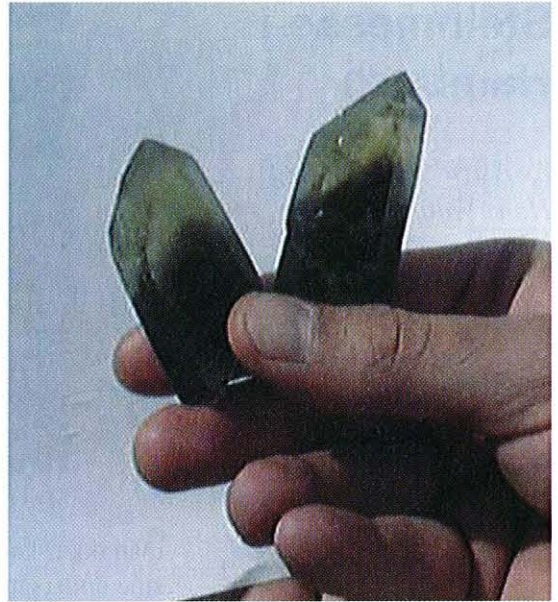

forsvares økonomisk og at dette bare var begynnelsen på en «messeform» som vi kommer til å se mer av de neste årene.

Jeg håper også at vi til neste år får se mer av det som skjuler seg i kasser på loft og i garasjer i vårt langstrakte land. I år var det f. eks. lite å se av materiale fra nordvestlandet, Bergen og Oppdalsområdet. Kanskje det blir mer å se til neste år?

Jeg kommer ganske sikkert igjen – kommer du?

Sender en liten hilsen til Ivar, Liv og Kristian fra Bryne og Stavanger, som jeg traff da jeg skulle forlate Konnerud. Vi hadde alle

planer om å besøke noen av de kjente forekomstene i Drammensområdet, og holdt derfor sammen de neste to dagene – og jaktet på vesuvian, amethyst, fossiler og sjeldne mikromineraler. Men det er en annen historie...

Fornøyd steinsamler fra Fredrikstad.

SØNDAGSKÅSERIER SEINHØSTEN 1999

MINERALOGISK-GEOLOGISK MUSEUM

Kåseriene holdes i Geologisk Museum, 1. etasje, kl. 13.00.

10. oktober: Mineralogi og dynamikk i jordas dype indre.

Kunnskap fra jordskjelvbølger og høytrykksekspesimenter
v/ førsteamanuensis Reidar Trønnes.

31. oktober: Sudbury - Verdenes største nikkelforekomst!

Hvordan dannes slike store malmforekomster?

v/ førsteamanuensis Tom V. Segalstad.

14. november: Mineralråstoffer hos mennesker før oss.

v/ førsteamanuensis Johan Naterstad.

PALEONTOLOGISK MUSEUM

Kåseriene holdes i Geologisk Museum, Paleontologisk sal, 2. etasje, kl.

13.00.

3. oktober: Mikrofossiler - havets skjulte juveler. v/ stipendiat Jane Dolven.

7. november: Fossile pattedyr fra det isolerte Syd-Amerika.

v/ førstekonservator Natascha Heintz.

28. november: Fossilene forteller om Svalbards forhistorie.

v/ førstekonservator Hans Arne Nakrem.

Steinmesse i Hamburg

Av Astrid Haugen og
Hans Vidar Ellingsen

«Wenn Jemand eine Reise tut, dann kann er was erzählen»

Så sier tyskerne. Og denne fortellingen handler om en reise til mineralmessa i Hamburg som vi foretok i desember forrige år. Nå stunder det igjen mot høst og julen nærmer seg, så det er på tide å få frem denne beretningen.

Det handler om den 21. internasjonale mineralmessa som ble arrangert i hansabyen. Det skal være den største steinmessa i Norden, og ved siden av Münchenmessa en av de store i Europa. Så den er vel verd et besøk. Det er rike muligheter til å komplettere sin samling for den som er ivrig på det området, eller til å handle inn smykkegaver og saker og ting til den kommende høytid for den som mangler inspirasjon til julegavebordet.

Messen fant sted i Messehalle som er et kompleks av 12 haller. Den ligger sentralt i byen nær Hauptbahnhof og innsjøen Alster. Vi hadde fått et hotell ikke langt fra Hauptbahnhof, så vi hadde lett vei med taxi. Den som frekventerer steinmesser vet at

Mye folk og god stemning i messehallene

man ikke skal overanstrenge sine undersåtter med å gå for meget på forhånd, de blir anstrengte nok av å vandre fra morgen til kveld i store haller for å se på utstillingene.

Særutstillingene. Og sannelig var det mye å se på, både av mineraler, smykker og utstyr. Det glitrer og skinner i alle farger og fasoner ved de utallige utstillings- og salgsbordene. Men noe av det som kjenne-tegner Hamburgermessa og i særlig grad imponerte, var de spesielt inviterte «Sonderausstellungen», som var svært smakfullt arrangert og viste utstillingsstuffer av beste kvalitet. Diss særutstillingene gir publikum anledning til å beundre spesialiteter som ellers er gjemt bort i private samlinger og på museer rundt i verden.

Kongsbergsølv. Ekstra flott var utstillingen av noen superstuffer av sølv fra Kongsberg som Bergverks-

museet sammen med museet i København viste. Steinar Nordrum og Gunnar Jensen viste også noen av de beste kalsittstufferne fra Kjørholt, og disse fikk stor oppmerksomhet blant samlerne, spesielt for de mange tvillingdannelser og fantomdannelser som er særegne for Kjørholt. Sammen med disse ble et utvalg av nyfunn fra Norge vist, blant annet noen av amethystkvartsene fra E18 i Vestfold.

Kjempekrystaller og Ammonitter. Mange kvartssamlere fra vårt hjemlige fjellrike kunne nok fått grunn til å måpe over de kjempe-messige kvartsene funnet i Brasil 1997. Meterstore, velutviklede og fasetteringsklare sto de mot sort bakgrunn og pranget. Samme utstiller viste også et utvalg av enestående store ammonitter, polerte og opaliserende i alle fargesjatteringer. En videofilm viste hvordan de ble

funnet og berget i permafrosten langs et elveleie i Alaska. Dette var ikke noe for mikrosamlere.

Kongelige skatter. Klassiske mineralstoffer fra skotske lokaliteter ble vist i montere fra det skotske nasjonalmuseet i Edinburgh. Dette er ting som det er verd å ta en reise for å få sett. Det er virkelig positivt at man kan lage slike utstillinger samlet under en messe slik at de blir tilgjengelig for allmennheten.

Granater. Granater var valgt ut til å være et av hovedtemaene under messen, og en av de mange interessante stands var viet alpine granater fra Zillertal. Det ble demonstrert i praksis hvordan de prepareres og bearbeides til attraktive stoffer. De var forresten ikke så ulike de norske granatene fra Buvika i Sørfold, men disse er jo litt mindre transparente enn de fra Zillertal.

Mineraler og bytemuligheter. Nord-Tyskland er jo i seg selv ikke særlig mineralrikt og man skulle kanskje ikke vente at så mange samlere ville sette kursen til Hamburg. Men det var likevel et bra utbud av mineraler på messen og det var lettere å få kontakt med samlere for bytting enn det vi opplevde i München. Vi hadde fått låne en ende av bordet til våre norske venner for et nokså beskjedent utvalg av egne stoffer for bytte

Almandinggranatene dukker fram fra glimmerskiferen

og salg, og det var rett mange som slang innom for en prat og vi ble av med det meste av vårt medbrakte. Vi fikk inntrykk av at interessen for Norge og Skandinavia var rett levende, og mange hadde vært på besøk.

Av interessant materiale kan det nevnes nyfunn av - etter sigende verdens beste stoffer av ARHBARITT fra Chile, riktig noe for oss

systematikksamlere. Bemerkesverdig var også et flott tilbud av fantastiske AEGIRIN-stoffer fra Malawi. Ellers var det tilbud fra alle verdens kanter slik det pleier å være på disse mineralmessene. Russerne var der, men med lite nytt. Fra China var det tilbud av grønn FLUORITT og fin GOSHENITT, som nå var

forts. side 29

De fornøyde herrene Nordrum, Jensen og Ellingsen på messe.

Aktinolit i kvarts frå
Vinstradalen. Kvartsen
opptrer i urein kalkstein.

TO HUVUD

er bedre enn eit

• *Tekst: Tor Witsø foto: Roger Bjerkan*

Dette handler om to karar med kvar sin lidenskap – mineralleiting og naturfoto. Mineralsamlaren har halde på i ca tjuefem år med hobbyen sin. Han har hatt stor framgang, har funne fleire mineral som tidlegare var ukjente i Norge og han har ein stor mineral-samling.

Brochantitt frå Gråurdjfellet. Dette er den litt uvanlege plateforma varianten. "Pakka" er knapt ein millimeter lang.

To huvud er bedre enn eit. Dette ordtaket gjeld i mange høve. I denne fortellinga handler det om eit spesielt samarbeid og kva dette ga til resultat. To karar møtte kvarandre. Den eine leita og samla mineral og den andre fotograferte natur. Mineralsamlaren hadde hatt denne hobbyen i meire enn tjue år, og naturfotografen var heller ingen fersking.

Først nemnte var komen til eit kritisk punkt. Han tok til å tvile på nytta av det han dreiv på med, og interessa dovnå. Rett nok hadde han opplevd mye i samband med hobbyen sin, lært mye og han hadde vorte kjent med andre som hadde samme interessa.

Dessutan hadde han funne fleire mineral som tidlegare ikkje var funne i Norge. Ein skulle tru at han måtte vera vel fornøgd. Dei fleste kan berre drømme om å oppleve noe tilsvarende det han har opplevd. For ein amatør kan det oppstå problem når han finn ut kor lite han veit og kor liten han er. Di meir ein lærer, di bedre ser ein det fänyttige i det ein held på med og dermed blir ein lett mismodig. Når ein kjem til dette punktet er det viktig at ein ser det positive i det negative og med utgangspunkt i dette paradokset prøver å finne nye vegar å gå.

Mineralsamlaren fann ut at det måtte vera gjevande å få andre til å bli oppteken av samme interessa. Han går optimistisk igang, både i skrift og tale – særleg i skrift – men han møter snart veggen. Folk vil helst snakke om gull. Alt anna er uinteressant. Kanskje dei trur det er veldig vanskeleg, at mineral er noe som finnes alle andre stader enn der kor ein sjøl bur? Dei trur kan hende at dei må heilt til Afrika dersom dei skal finne krystallar? At krystallane ligg rett framom dei er visst vanskeleg å skjønne. På mineralmuseum kan ein sjå store fine krystallar som er funne andre stader i verda, berre ikkje der ein sjøl bur. Dei fleste har aldri lært at storparten av krystallane er så små at dei ikkje eingong kan sjåast i ei sterk

lupe. Krystallar som er synlege i vanlege små luper er relativt sett reine kjempene, og dei kan ein finne over alt kor det er fjell. Mineralsamlaren fann etterkvart ut at dersom han skulle greie å overtude folk om dette måtte han ha gode bilde av småtteriet. Dette var ikkje så beinast å få til, for sjøl hadde han ikkje det minste greie på fotografering.

Da var det at han ved eit reint tilfelle møtte ein kar som i mange år hadde dreve med naturfotografering. Sidan så godt som alle mineralbildene er tekne i kunstig lys, såg han det som ei utfordring å berre bruke dagslyset. Alle som har dreve med fotografering veit kva som krevst av tid, tolmod, lys og andre vertilhøve for å få til gode resultat. Så er det å håpe at trykken yter bilda rettferd.

Holrom i kvarts. Veggane i holet er dekt med krysokoll. Tvers over holet står ei baryttplate på kant og breidda på holet er mindre enn ein millimeter. Minerala er identifisert ved NGU og funnet er frå Dovrefjell.

Krysokoll på gneis frå Dovrefjell. I gneisen er det mye rutil. Her er noen krystallar som knapt kan sjåast berre med auget. Kopparsilikatet er amorft og er truleg krysokoll. (NGU og NTH). Bergstøl kunne sjå at det inneheldt brochantitt og tellurium.

Porträttet: Ingemar Johansson

Ved Lennart Thorin

Bland mineralsamlare i Skandinavien finns det väl ingen som är mera välkänd än "Mr Kopparberg", Ingemar Johansson. Vi skall här försöka teckna ett porträtt av denne, en av amatördeologins förgrundsfigurer.

Han föddes för 65 år sedan (1934) i Ramsberg, i hjärtat av Bergslagen. En annan "kändis" från Ramsberg var den beryktade stortjuven "Lasse-Maja", vars minne förevigats med en sten med inskriften:

"I Ramsberg hans vagga
i Arboga hans grav
i rättsprotokollet hans minne".

Nåväl, det var inte om Lasse-Maja vi skulle berätta, utan om Ingemar Johansson .Han började sin skolgång i Kloten men när sedan föräldrarna flyttade till Sandby mellan Motala och Vadstena, fick han fortsätta sin skolgång där. Vistelsen i Sandby blev inte särskilt långvarig Efter någon tid flyttade föräldrarna tillbaka till Kloten där Ingemar fick avsluta sin skolgång.

Dom närmaste åren efter skolavslutningen arbetade han inom olika yrken och på skilda arbetsplatser i Östergötland. Sin värnplikt fullgjorde han vid trängen i Skövde och efter avslutad tjänstgöring flyttade han till Skinnskatteberg. Här fick han arbete på masonitfabriken och blev kvar i sju år. Efter ett ettårigt gästspel i Söderköping, där han utbildade sig till plåtslagare, gick flyttlasset 1965 till Kopparberg, en plats som han sedan dess varit trogen. Som plåtslagare började han på Berglövs Verkstäder ett företag som dock snart gick i konkurs.

Verksamheten fortsatte dock under annat firmanamn och under sitt arbete i företaget

fick han uppleva att firman ytterligare fyra gånger gick i konkurs .Som "plåts" fungerade Ingemar i många år som klubbordförande i den lokala metallklubben. I 23 år satt han även som sekreterare i avdelningsstyrelsen i Ludvika. Som ärrad fackföreningskämpe var det därför inte så underligt att han senare även blev ordförande i BGS.

En vacker sommardag 1968 besökte han med hustrun Birgitta och barnen (han hade gift sig 1957) Salbosjön för att bada. När han strövade runt invid sjön fann han en sten som såg annorlunda ut. Så småningom fick han klart för sig att det var en bit kopparkis han hade hittat. Nu väcktes hans intresse för mineral och när källarmästaren vid Laxbrogården, Kjell Blumenthal, (son till den rikskända Delsbostintan) arrangerade en kurs i mineralkännedom anmälde han sig till

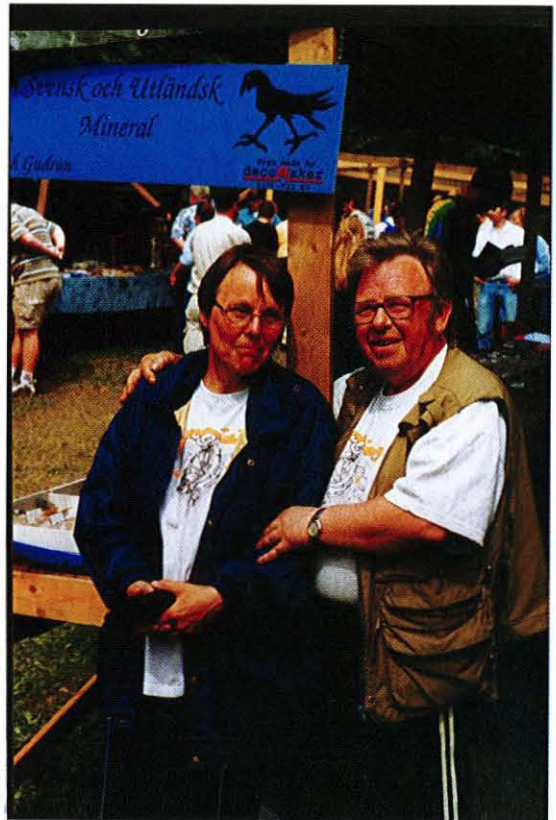

denna. Som kursledare fungerade Hans Svensson och kursen gick i tio omgångar. Ingemar gick sedan en lika lång fortsättningskurs med samme kursledare. 1969 flyttade Svensson till Brasilien och nu blev det istället Ingemar som fick leda kurserna. Som gammal fackföreningskämpe var han van som kursledare och det hann bli ett otal kurser i mineralkännedom under åren 1969-1985.

Ungefär samtidigt som kurserna i mineralkännedom började, startade även Bergslagens Geologiska Sällskap (BGS) sin verksamhet. Ingemar blev ganska snart medlem i sällskapet och det dröjde inte länge förrän han blev vald till vice ordförande och redan 1972 blev han ordförande i sällskapet, en funktion som han fortfarande upprätthåller. 1976 tog han initiativet till den första mineralmässan i Sverige (F.ö. den första i Skandinavien)

Den första mässan liksom de närmaste årens hölls på Gillersklack och samlade ett 40-tal utställare och en publik på omkring 1500 personer. Det är också den enda mässa som har haft besök från TV som sände ett par minuter från mässan i sin nyhetsrapportering. Efterhand har mässan svällt och numera har man varje år omkring 160 bord och totalt har tolv olika länder varit representerade med utställare

Själv är Ingemar systematiker och som

sådan mycket framgångsrik. Totalt omfattar hans samling i dagsläget omkring 3000 olika mineral, en synnerligen aktningvärd samling, Framförallt när man vet hur svårt det är att bara komma upp till en tiondel av denna summa. Bland de mest unika mineralen i sin samling räknar han en stuff med

Jinshajiangit från Norra Kärr. Av detta mineral har man bara funnit ett fåtal stuffer i Sverige. Minerallet är även unikt i världen och

NYHET!

STEINHUSET I STRYN

- fine smykker i norsk og utenlandsk stein
- spesiell: eklogitt fra Sogn og Fjordane
- norske mineraler
- gaver i stein

STRYN SENTRUM - 50 M TIL HØYRE AV TURISTKONTORET

ÅPEN CA. 1. JUNI TIL 15. SEPTEMBER

Oddestemmen
Steinsliperi
tlf. 37930161

förutom i Norra Kärr har man bara hittat det på typlokalen i Kina. Av svenska mineral, vilka i dagsläget uppgår till närmare 900, har han själv omkring 500. Att märka är att många av dessa är mikroskopiska och ibland bara gått att fastställa genom olika förfinade vetenskapliga metoder.

Under 1980-talet upplevde han några bekymmersamma år. Det började med att han fick en hjärtinfarkt 1982. 1985 fick han en andra infarkt och samma år avled hans hustru. På grund av sina hjärtbesvär blev han detta år sjukpensionär. 1987 genomgick han en lyckad bypassoperation och har efter denna kunna leva ett normalt liv.

Att som ordförande i BGS och mässgeneral leva normalt innebär givetvis mängder av arbete. Enbart arrangerandet av mineralmässan innebär arbete under större delen av året. Det gäller att sätta upp bord, att fördela bordsplatser, att ordna med toaletter och dricksvatten, se till att gräsmattorna blir slagna mm,mm.

Till skillnad mot många andra mineralsällskap är BGS i den lyckliga belägenheten att ha en egen lokal. Historien bakom denna är följande. Under 1994 hade man blivit uppsagda från sin tidigare lokal. Under sökandet efter någon annan lämplig samlingsplats fick Ingemar ögonen på den f.d. gruvstugan i Kopparberg. Stugan hade då stått tom i många år och var ganska förfallen. Det visade sig att den ägdes av kommunen varför kontakt togs med de ansvariga. Efter ett förhandslöfte om att få disponera stugan satte man igång med en ordentlig upprustning.

Kommunen ställde sig välvillig till projektet och bidrog med ALU-arbete vid upprustningen. Totalt lades det ner omkring 7000 timmars arbete och föreningen har under åren satsat närmare 130.000 kronor på lokalen. Det slutade med att kommunen skänkte stugan till BGS och endast tar ut ett markarrende på 600 kr om året. I dagsläget kan man således ståta med en egen stuga på c:a 85 kvm och med lika stora källarutrymmen.

Vid en folkhögskolekures 1986 träffades Ingemar och Gudrun Flensburg och tydligen sa det "klick" ganska omgående. I varje fall är de sambos sedan dess och Gudrun har blivit ett ovärderligt stöd för Ingemar. Förutom intresset för mineral, där hon snabbt blev en lärorik elev till Ingemar, delar hon även hans intressen för hem och trädgård. På grund av sitt engagemang i mässan och i BGS och genom knytningen till Ingemar har även Gudrun blivit en "kändis" bland oss amatörgeologer.

Nu får vi bara hoppas att mineralmässan får fortsätta vid Brusala loge för en trevligare och mer idealisk plats för en mässta torde man få leta länge efter. Som trogen mässbesökare sedan ett tjugotal år tillbaka vill jag avslutningsvis rikta ett tack till Ingemar och alla hans medhjälpare i BGS för god organisation och väl genomförda mässor under årens lopp. Jag tror att dom flesta utställare och besökare instämmer i detta.

Ja, detta var ett litet försök att presentera Sveriges mest kände amatörgeolog.

Vi önskar Gudrun, Ingemar och BGS lycka till i fortsättningen.

Slutt å famle i blinde

BERGVERKSNYTT

HOLDER DEG ORIENTERT OM VIRKSOMHETEN I NORSKE FJELL
9 UTGIVELSER I ÅRET — PRIS KR. 150,-
ADR. BERGVERKSNYTT, POSTBOKS 1438 LEANGEN, N-7002 TRONDHEIM
TLF. OG FAX. 73 52 38 21

Hvor går vi fra nå??

En av de siste dagene i ferien min gikk barnebarnet mitt, Martin Andreas og jeg på steintur i Drammensmarka. Etter å ha vært innover i marka på jakt etter Vesuvian, måtte vi absolutt ta en titt etter ametyst på "5-minutter'n".

Hvilket syn møtte oss!

Hele skråningen, så langt innover i skogen som vi orket å gå, var ødelagt. Trær hugget ned, brukket, eller røsket opp med roten. Lyng og mosebunn som en gang hadde dekket fjellet, sammenrullet i store hauger, liggende der man hadde latt dem ligge. Stein i alle størrelser spredt over hele området, akkurat som med mosebunnen, liggende der man har latt dem ligge. Jord og stein gravet vekk, også fra under større trær så røttene svedde i luften. Krater på krater, haug på haug, svaberg etter svaberg. Skal si at det er noen som har arbeidet hardt i Drammensmarka de to siste sommerene.

Barnebarnet på 13 år reagerte på synet med skrekk, sinne over ødeleggelsene, raseri over de menneskene som kunne gjøre noe slikt mot naturen og manglende lyst på mer steintur. Mine reaksjoner var stort sett like. Men også sorg. Sorg over å miste et kjært tur-område. Sorg over å se naturen så ødelagt. Steinturen endret karakter denne dagen. To mennesker som brukte ettermiddagen til å rydde. Til kreftene ikke strakk til lengre. Verken de fysiske eller de mentale. For ryddearbeidet vi kunne gjøre var som "et musepiss i havet" i forhold til ødeleggelsene. Jeg skulle gjerne ha presentert et bilde av ødeleggelsene for dere, men dessverre er lysten til å dra til

Drammensmarka helt fraværende.

Etter denne turen summer det av vanskelige spørsmål i hodet mitt. Det vanskeligste spørsmålet er egentlig om dette er en fremgangsmåte som vi "steingale" kan og skal gå god for. Er det akseptabelt at man i gjennomsvøkingen av et område etter mineraler, antagelig for salg, ødelegger området? Utføre det som blir rein vandalisme? Kanskje naturkriminalitet? Lar det ligge som etter en naturkatastrofe? Ikke ordner opp etter seg slik at naturen kan ha en sjanse til å hele seg i løpet av rimelig tid?

Jeg kan formelig høre argumentene "jammen de skulle jo bare finne noen krystaller", "hun er bare sur fordi hun ikke fant noe", "hun hadde gjort akkurat det samme hvis hun hadde funnet en diger druse". "Hun kan jo bare finne seg et annet sted hvis hun ikke liker det!"

Ønsker vi vanlige "steingale" virkelig å forsvare Jesuittenes ordtak: "Målet helliger middelet"? I denne sammenhengen må vel målet defineres som: store penger. Ønsker vi virkelig å identifisere oss med disse ødeleggerne? Ønsker vi å forsvare slike ødeleggelseser?

Hvordan kan vi vanlige "steingale" tillate at hobbyen vår ødelegges av målet: PROFITT – uten å gjøre noe med det? Hvordan kan vi fortsette å handle med disse personene på steinmesser, år etter år? Hvordan kan vi forsvare det overfor våre barn og barnebarn? Som i alle andre sammenhenger læres opp til å bli samfunnsbevisste små borgere?

Hva kan vi gjøre for å hindre at ødeleggelsene fortsetter?

Må jeg vente til jeg møter jeg politiet på patroljetur inne i Marka? Er det ikke nå på tide at amatørgeologiforeningene kommer fram fra sine steinhuler og tar et standpunkt for naturen, for vår strålende hobby mot naturvandalismen og profitten?

Eller må jeg finne meg en ny hobby?

Inger Elisabeth Henneman

Steingrim Nuten

Til Dyrfonni

Augustmorgon, - berre godlynte skyar på himmelkvelven og fyrste motbakkane i ryggen. For eit utsyn. Men det er langt til fonni syningom. Om ein skal våge

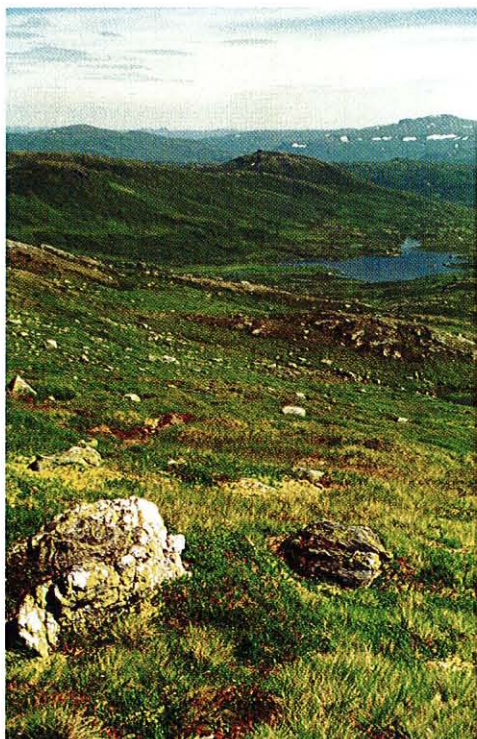
turen rett på? Nei, det finst ikkje stiar på kartet, så avgjerda blir å gå nord og ned. Litt leit å tapa høgda eg vann, men dagen er ung og vona stor. Ein får sette lit til

at trollet i Hårteigen der i sør varslar om eg fer vill.

Frodig og fint bortetter, ein skulle ha vori sau eller annan firbeint planteetar, men ein kan sjå på dei, ei helsing på vegen, nei sjå den, blåare blome finst knappast.

Så ned i dalen og opp igjen, men den gamle T-stia til Dalamot var ikkje mykje å skryte av, det tok tid å stadig miste han og finne han att, - smalasti! Her har vier og

sprake fått makta. Så det gjorde godt å verte kvitt han då eg tok av til venstre der oppe i dalen. Men langt igjen og langt over middagsleite og verste bratta låg framfor, -

men her er så vakkert. Ikkje vanskeleg å laga til årsak når eg må stogga får å få pusten attende. Slikt eit utsyn må takast inn så det sit i sjela, - og ein matbit, og så litt vatn

frå ein bekk skal visstnok også vera bra, så fer kroppen sitt, eg vil jo helst ha han med sjølv om anden renn i førevegen.

Men nå har det vore luftig

etterkvart og det er ei og anna kvartsblokk å sjå som ber bod om at dette må vere rette leia. Og så brått, over bandet, - der ligg ho fonna, fin og blendande kvit, bada i augustsola. Og i overkant av snøen ei to hundre meter lang stripe med kvarts. Men her var stille, ingen dyr på Dyrfonna i dag verken firbeinte eller tobeinte, - ikkje

simler, ikkje samlar. Men hakket i øvre snøkanten syntet godt, ikkje tvil om at her var rette plassen. Eg sette meg ned ei stund for å tenkje gjennom denne saka. Nåja, tenkje, kven av dei sju dødssyndene hadde nå fått meg hit? Ingen trur eg, om ikkje nyfikne er ein av dei. Men ein annan dag kunne det saktens ha vori: grådigskap,

pyntesjuka, misunning, eller alle sju på ein gong, ei reim av huden har vi vel alle. Men etter eit par timar med funderingar, litt mat så ble det no til at det ble tatt ei avgjerd om ikkje å ta fatt på dei siste par hundre meterne, det kjendest ikkje som rette viset og tida nett då. Ein tur i omgjevnaden freista meir, - gjera seg kjend, kanskje til vens med denne luten av den nære verda, slik ble det så eg putla meg opp. For å vera på den sikre sida (dødssyndene) la eg frå meg den vesle gode

jarnfylgjesveinen min. Eg var nok overtend for var det ikkje ein egen glans kring meg då eg bøygde meg ned. Det må ha vore den nypussa glorien som lyste opp naturen kring

meg, for ikkje hadde eg gått lange biten før eg i dette forklara ljuset fekk auge på eit ikkjehandsama stykke natur eg sjeldant har sett make til. Vakre blomen og

vakre steinen i same stunda.

Og milde djup blå sumarnatta var god å sjå inn i. Heimskringla har saktens nok ananas, anatas og slikt truleg finst det vesen der ute

ein stad som ber seg åt likeins som oss. Bankar og slår og slafsar og romsterar, jaktar på rikdom og lukke. Måtte dei finne han!

Etterskrift

Nei eg vil ikkje skrive om korleis det var i og kringom førekomsten. Det får andre gjera, redaktøren til dømes. Men de kan få sjå bilete,

også har det vori mykje (tull) på prent i dagspressa.

En annen gang Steingrim!

Likevel, en liten oppsummering nå, det er vel tillat?

Jeg konstaterer med til-

fredshet at ifølge Steingrim
fikk ikke kommersen med
seg: Dei bratte bakkene, dei
vakre blomstene, eit par

mmstore anatas, det fantas-
tiske rundskuet, den blå
himmelen, den gode natta,
svarte korpen, det frodige

buskaset, den lange veien,
kortpusten, undringen, kluk-
kinga i bekken, Hårteigen.
Det beste er igjen! *ghw/red.*

RÅKRYSALLER..

ANATAS

TURMALIN

CHRYSOBERYLL

BRASILIANITT

LAPIS

SMARAGD

ALEXANDRITT

HELIODOR

TOPAS

BERGMANNEN

KRYSTALLER

SMYKKER

FAGHANDEL FOR

- MINERALER
- LETEUTSTYR
- GEOLOGISKE KART
- BØKER

KIRKEVEIEN 65 V/POSTHUSET, MAJORSTUA. TLF: 22 59 11 30

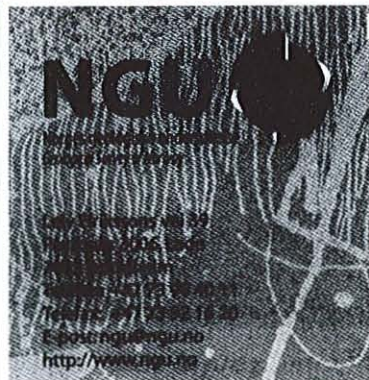
AQUAMARIN

RUBIN

KORNERUPIN

MOLDAVITT

Besøk NAGS hjemmeside på
Internett:
<http://www.nags.net>.

Jeg ønsker fritt tilsendt katalog:

kart

publikasjoner

Navn:

Adresse:

.....

kommet ned på et rimelig prisnivå. Det var ikke noe problem å bli av med de medbrakte D-markene. Problemet var å prioritere og å sette stopp. Prisnivået var tilsynelatende som det pleier å være på kontinentet, høyere enn det pleier å være her i landet eller i Skandinavia, men ikke avskrekkende for

de mer vanlige mineralene. Praktstoffene må man betale godt for, men det er jo det vanlige. Med flittig leting kunne man likevel finne rett så gode tilbud som fikk omsetningen i gang. Bytting gikk i regelen svært så greit.

Messe 1999 Årets messe skal finne sted i begynnelsen av desember, slik det pleier å

være. Norge er også denne gangen representert, og da med utstilling fra museet på Tøyen. Hamburg er jo ikke så langt av lei, og det kan være et trivelig avbrekk i den mørke førjulsvinteren å ta en svipptur og besøke messa. Kanskje finner man noe å glede seg selv og andre med til julen og tusenårsskiftet.

ALT DU TRENGER PÅ ETT STED!

- * UTROLIG UTVALG AV SLIPT OG USLIPT SMYKKESTEIN
- * VERKTØY OG MASKINER FOR BEARBEIDING AV STEIN
- * DIAMANTSLIPEUTSTYR FOR STEIN OG METALLER
- * EKTE OG UEKTE INNFATNINGER
- * KNIVMAKERUTSTYR OG VERKTØY
- * LÆR I MANGE KVALITETER
- * SØLV OG SØLVSMEDUTSTYR
- * RIMELIG OG GODT NYSØLV
- * UTSTYR FOR Å LAGE SMYKKER I SØLV OG STEIN
- * LITTERATUR

Storgt 211, 3912 Porsgrunn

Telefon 35 55 04 72 eller 35 55 86 54 Telefax 35 55 98 43

I vår flotte, 92-siders katalog finner du alt du trenger til hobbyarbeidet

Bredsgården, Bryggen
Postboks 4099 Dreggen
5023 Bergen
Tlf 55 32 82 60

stein - mineraler - slipeutstyr- klokker - bokstøtter og andre gaveartikler

Du finner oss bakerst i Bredsgården, gjennomgang i gården fra Bryggen og fra Tracteurstedet

Steinkrimmen

Menneskenes land

Qooroqfjorden med Narsarsuaqpegmatitteni forgrunnen.

Av Astrid Haugen og Hans Vidar Ellingsen

Hvem har ikke en eller annen gang lekt med tanken om en steintur til Grønland, «Kalaallit Nunat = Menneskenes Land». Men det er langt dit, - både i faktisk avstand og i mental forstand er dette et fjernt område av vår klode, og vi har forestillinger om isbreer og kalde kyster. Likevel har vi som nordmenn et visst forhold til landet der i vest, i sagaene har vi hørt om Eirik Raude og Leif Eriksson, og vi vet noe om historien og landet. Bare av den grunn kan det friste noen hver til å tenke seg dit. Er man i tillegg steinsamler, så vet man at på denne verdens største øy finnes jordskorpens eldste bergarter, og vi har også hørt om mineralrikdommer og om de mange sjeldenheter som er blitt funnet.

Da vi så fikk anledning til å delta på en geologitur arrangert av Naturhistorisk Museum i Wien, slo vi til og spanderte årets sommerferie på foretagendet. I elleve dager dro vi fra den ene forekomsten til den andre under ledelse av Dr. Gerhard Niedermayr fra museet i Wien og guidet av selveste Ole V. Petersen fra museet i København. Her skal vi bare kort vise noen bilder fra turen og fortelle

at dette var en opplevelse både for kulturens og steinsamlingens skyld.

Vi lander i Narsarsuaq, flyplassen som amerikanerne bygde under krigen. Den ligger inne i en av de mange og lange fjordene som skjærer seg inn lengst sør i landet, og rett imot på den andre siden av fjorden ligger Brattalid, hvor Eirik Raude bygde. Det er litt underlig å rusle rundt i ruinene etter de gamle nordmenn som bygde her for tusen år siden. Her er det faktisk svært grønt og frodig, og de nålevende grønlenderne driver jordbruk og sauedrift der. Det er lett å forstå at vikingene slo seg ned der etter først å ha utforsket landet i tre år før de startet kolonisering.

Her på Grønland finnes det en rekke syenittintrusjoner som er svært mineralrike og inneholder mange lignende mineraler som dem vi finner i andre hyperalkaliske bergarter, blant annet på Kola-halvøya, i Canada (Mt. St. Hilaire) og her i vårt eget land i Langesunds fjorden. Blant dem har vi Igaliko-komplekset og Ilimaussa-q-komplekset, og det var i disse to områdene var gruppe skulle ferdes. Det var lett å se disse komplek-

Brattalid

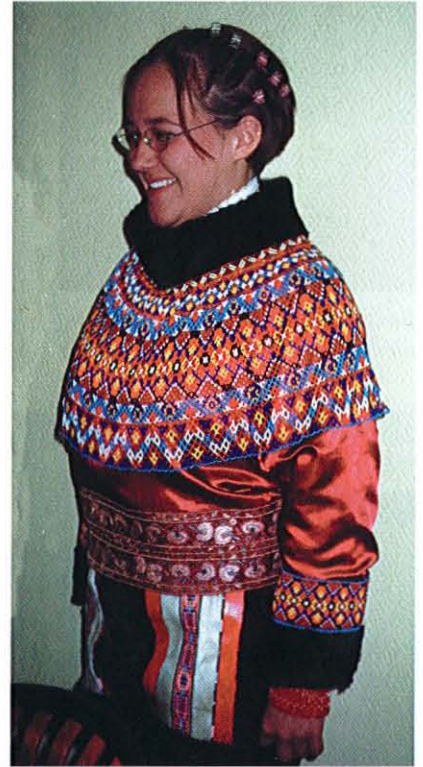
Innlandsisen

Narsaq med Kvanefjeld i bakgrunnen

Ved Nannapegmatitten

Nasjonaldrakt

sene i fjellformasjonene, for de var svært forvitret og så og si uten vegetasjon, mens det ellers vokser grønt i massevis på Grønland.

Veier finnes det nokså lite av, så ferdene gikk med båter og helikopter når værforholdene og økonomien tillot det. Det var mye tåke og gråvær denne sommeren, fordi det var uvanlig mye is i fjordene. Vi tråklet oss mellom store og små isfjell på ferdene våre. Narsarsuk-pegmatitten var den nærmeste fra

Narsarsuaq så den besøkte vi først. Det er den klassiske lokaliteten som kjent gjennom arbeidene fra G. Flink og K.J.V. Steenstrup, og hvorfra det ble beskrevet flere nye mineraler, Hele 16 mineraler har Narsarsuk som type-lokalitet. Ganske i nærheten fant vi noen av de nye mineralene i Nanna-pegmatitten, for eksempel Nafertisitt og Calcioanchylitt.

Så gikk turen til Narsaq med båt, og derfra tok vi turer til forskjellige steder innen

Børge Brodersen med en praktsuffix med sorensenitt.

Ole V. Petersen går i land

Ut på tur (Narsarsuq).

Ilmaussaquintrusjonen som strekker seg over to fjorder. Fra Narsaq går det også vei opp til Kvanefjeld hvor det i sin tid ble prospektert på uran. Derfra stammer også Sorensenitten, som ikke er funnet andre steder enn på Grønland. Narsaq er en storby etter Grønlandsk målestokk med ca 1500 innvånere, og i byene begynner et moderne Grønland å finne sin identitet. Industri og fiskeri ved siden av sauedrift overtar for den tradisjonelle fangst-

kulturen.

Fra Narsaq dro vi blant annet til øya Ilutallik, hvor det er funnet Emeleusitt, som også er unikt for Grønland. En tur til innlandsisen ble det også, men det var jo bare for å nyte det enestående synet av det som dekker 85% av landet, nemlig is som er opptil 3000 meter tykk midt på. Selve landet ligger faktisk under havets overflate i midten.

Det vil føre for langt å ta med alle turene,

alle lokalitetene og alle mineralene i denne korte beretningen, det får kanskje bli til en senere anledning. Men for alle de som nå hiver seg rundt og pakker ryggsekken for å ta turen til Grønland, er det på sin plass å nevne at det kreves godt forarbeide, god planlegging og nitid forberedelse - også mot myndigheter og forvaltning - for å finne frem til noe av det som ligger gjemt i bergene der. Og ikke minst krever det god fysikk for å nå frem til de riktige stedene.

Men så kan det bli en opplevelse med rike minner om en fantastisk natur, et enestående land og unike mineraler.

FMK

Fagpressens Mediekontroll

v/Fagpressens Informasjonskontor
Indekshuset, Drammensveien 40, Postboks 2913 Selli, 0230 Oslo
Tlf. 22 04 90 30 / Tlfax. 22 04 90 40

Distribusjonsoppgave

Blad: Stein
Kontrollperiode: 2. halvår 1998 og 1. halvår 1999
Antall utgivelser i kontrollperiode 4

Distribuert gjensnitt pr. nummer	Norge	Utlandet	Totalt
Foreningsabonnement	2 289		2 289
Betalte abonnent	237	261	498
Leserslg	868		868
Monatkravet gratis distribuert eks.			
Andre regulerte gratis distribuert eks.	173		173
Distribuert i alt	3 567	261	3 828

KPMG er er oppnevnt av Den Norske Fagpressens Forening for å kontrollere medlemmets distribusjonsoppgaver. Vi kontrollere på ståkevis at de innleverte opplysninger er i samsvar med Den Norske Fagpressens Forenings regler for opplagskontroll v/Fagpressens Mediekontroll.

Dato: 9/2 - 99

 Jørgen Lorenzen, Stei
 KPMG autorisert revisor

Redaksjon:

* Redaktør; Geir Henning Wiik, N 2740 Roa, tlf. 61 32 61 59. - fax. 61 32 60 65 * Hans-Jørgen Berg, Motzfeltsgt. 21, 0561 Oslo, tlf. 22 57 26 76 - * Knut Eldjarn, Blinken 43, N 1349 Rykkin, tlf. 67 13 34 96 * Claus Hedegaard, Storgade 71, DK-8882 Faarvang tel. 8687 1400, fax 8687 1922* O.T. Ljøstad, (foto), Elgvn. 30, N-2400 Elverum, tlf. 62 41 02 99 - * Ronald Werner, Tinnegrend stasjon, N-3670 Notodden

* NAGS/STEINs hjemmeside, <http://www.nags.net>.

Redaksjon Sverige: * Lennart Thorin, tel 087701927 * Bertil Otter, tel 0850028901 * Holger Buentke, tel 50140512 * Tore Steen, Säbyg. 27, S- 71931 Vintrosa, tel 019 294349 * Peter Lyckberg, tel.031 16 06 26 * Prenumeration och Redaktionskoordinator Siw Knoke, Stora Bläsnungs, S-261 72 Visby.

E-post adresse til Stein: h.j.berg@toyen.uio.no eller: geir.wiik@ol.telia.no

STEIN gis ut 4 ganger pr. år. Enkeltabonnement/prenumerasjon kan tegnes og koster NOK 170,-/ SEK 185/år. Dette kan bestilles og innbetales til: Postgirokt 0803 2734333. Adr. STEIN, N- 2740 Roa Sverige: Postgirokonto 620 92 82 - 0. Adr. STEIN, Box 6908, S-58006 Linköping.

© 1999

Rettigheter STEIN og den enkelte forfatter
ISSN 0802-9121

Grafisk utforming: Hadeland Bergverk/Media

Blader merket er medlem av
Den Norske Fagpressens Forening

fagpressen

Opplagskontrollert

mineralien '99 hamburg

22nd International

Show for Minerals, Fossils, Precious Stones and Geological Equipment

Fr. 12 am - 6 pm, **Dec. 3-5, 1999**

Sa. and Sun. 10 am - 6 pm

... the no. 1 in the north

Petrified plants and animals, crystals of rare clarity, fascinating precious and untreated stones. The eyes of all mineral lovers light up when they peek into nature's treasure-trove.

And for good reason: At *minerals '99 hamburg*, where about 300 exhibitors from all over the world will show which delights mother earth has in stone. With this great variety, it is no wonder that the largest minerals and fossils exhibition in northern Europe has become the leading forum for all lovers of rare stones.

We are very proud that prestigious museums, such as the Harvard University-Collection from Boston/USA, the Mineralogical Museum Oslo/Norway and the Museum of Natural History Vienna/Austria will display their finest and most precious pieces on the *minerals '99 hamburg*. Also many private collectors will show their most impressive specimens.

But not only experts get their money's worth ... We also want the „small“ mineral collectors to have great fun: For example they can do gold-washing or they can try to make their own figures from the soft soapstone and a whole lot more. We guarantee that anyone will feel bored!

Get enchanted by a magic, millions of years old.

A warm welcome to the

minerals '99 hamburg.

Hamburg Messe

Bernd E. Hannoschöck

Tysk-Norsk Handelskontakt · Postb. 10 · N-1417 Sofiemyt

Tel. +47-(0)66800492 · <http://www.hamburg-messe.de>

